

การพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม

สัตตบงกช รัตนคช*

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม ศึกษาปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม และแสวงหาแนวทางการพัฒนาระบบการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า หน่วยงานซึ่งให้บริการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีบทบาทภารกิจการดำเนินงาน ดังนี้ 1. การปฐมภูมิเพื่อผู้เสียหาย 2. การสัมภาษณ์เพื่อหาข้อเท็จจริง วิเคราะห์สภาพปัญหา 3. การตรวจสุขภาพกาย จิต สังคม สติปัญญา 4. การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย 5. การเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับ 6. การส่งกลับและคืนสู่สังคม 7. การติดตามประเมินผล ทั้งนี้ ในขั้นตอนของกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และสถานแรกรับ ปฏิบัติงานในรูปแบบทีมสหวิชาชีพภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในการเตรียมความพร้อม คือ กรณีผู้เสียหายชาวต่างประเทศ 1. ผู้ปฏิบัติงานประสานส่งข้อมูลผู้เสียหายให้กับหน่วยงานส่วนกลางทราบ เพื่อนำส่งข้อมูลให้กับประเทศต้นทางในการสืบหาครอบครัว 2. ประสานสอบถามข้อมูลทางคดี 3. การจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อม ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและประเทศต้นทาง กิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิต การมีรายได้ มีงานทำในรูปแบบของการฝึกอาชีพระยะสั้นและระยะยาว การประเมินความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ 4. การส่งกลับผู้เสียหายและการติดตามผล ในรูปแบบรัฐกับรัฐ ผ่านการประชุมทวิภาคีผู้จัดการรายกรณี กรณีผู้เสียหายชาวไทย ดำเนินการส่งกลับผู้เสียหายคนไทยผ่านการส่งข้อมูลให้กับหน่วยงานซึ่งผู้เสียหายมีภูมิลำเนาอยู่ เพื่อลงเยี่ยมครอบครัวก่อนการส่งกลับ กรณีเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะเป็นผู้มารับเด็กด้วยตนเอง กรณีเป็นผู้ใหญ่ สามารถเดินทางกลับได้ด้วยตนเอง ซึ่งหน่วยงานจะดำเนินการขอรับการสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทางกลับภูมิลำเนาให้ รวมทั้งเงินอื่นใดที่ทางกฎหมายกำหนดให้ด้วย ตามสิทธิและประโยชน์ที่ผู้เสียหายพึงได้รับ ด้านปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด

กระบวนการเตรียมความพร้อม คือการสื่อสาร ขาดล่ามแปลภาษา และผู้ปฏิบัติงานขาดองค์ความรู้ในด้านกฎหมายของในประเทศต้นทาง และความรู้ในรูปแบบการจัดกิจกรรมสำหรับการเตรียมความพร้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อม การส่งเสริมทักษะความสามารถให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับ โดยจัดอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ระดับหน่วยงาน รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานสื่อสารภาษาต่างประเทศได้ อาทิภาษาอังกฤษ ภาษาเมียนมาร์ และภาษากัมพูชา เป็นต้น การศึกษาดูงานประเทศต้นทางเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจบริบททางสังคม และข้อกฎหมายของแต่ละประเทศ รวมถึงกระบวนการเดินทางเข้าออก ณ พื้นที่ชายแดน อีกทั้งการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง การสนับสนุนสื่อการคำมุนษย์ การจัดทำคู่มือ หรือหลักสูตรสำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม ซึ่งจะเป็นการพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเดียวกัน ครอบคลุมทุกหน่วยงาน การจัดอบรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถออกแบบกิจกรรมให้ทันต่อสถานการณ์ปัญหาการคำมุนษย์ในปัจจุบัน รวมถึงสามารถจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม ให้เข้าถึง เข้าใจเด็ก มากยิ่งขึ้นด้วย

คำสำคัญ : ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหาย, การคำมุนษย์, การส่งกลับและคืนสู่สังคม

* นักศึกษาหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558)

สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Development of victim preparing procedures from human trafficking before returning to society

Sattabongkot Ruttanacot

Abstract

The objectives of this research are to explore victim preparing procedures from human trafficking before returning to society. Additionally, problem and barriers of victim preparing procedures from human trafficking before returning to society were also examined. Furthermore, this research investigates the developing guideline of victim preparing procedures from human trafficking by using qualitative research methodology.

The study found that the organizations providing protection services to human trafficking victims implement some operational roles as follows: 1) to prepare victims orientation, 2) to interview for finding the data and analyzing the problem, 3) to examine physical health, mental health, social, and intelligence, 4) to give legal assistance, 5) to prepare victims before returning to society, 6) to return victims to society, and 7) to monitor and evaluate the result. However, the processes of victim preparing procedures from human trafficking before returning to society were operated in the form of multidisciplinary teams, both inside and outside the organization by Welfare protection center and reception home. Staffs who provide assistance to victims refer to foreign victim cases. 1) to send the victim's information to the central organization in order to send information to the country of origin to investigate his/ her family; 2) to inquire legal information; 3) to create preparing activities such as relevant laws both Thailand and country of origin, life skills education, having income and career. It is in the form of short-term and long-term training, including evaluating the physical and mental readiness. And 4) to return the victims and follow-up in the form of state to state through bilateral meeting. For Thai victim cases, they will be sent to an organization where the victims are reside in order to visit the family before return. For Thai children cases, parents will pick up the children by themselves. For Thai adults who can

go back home by themselves, the organization will then support some traveling expenses to return his/ her domicile. It also includes any other legal money that the victims can obtain legally. The problem, obstacles, and limitations of preparing procedures are communication since it lacks of interpreters. Most importantly, some staffs lack legal knowledge of the countries of origin and have insufficient understanding in the form of activities preparation.

Recommendations for developing preparing procedures: Training seminars and learning exchange need to be held for staffs to promote skills and capability about pre-return preparedness. Furthermore, it is necessary to encourage staffs to communicate in foreign languages such as English, Burmese, and Cambodian. The oversea field trip at the country of origin might be beneficial for staffs to recognize social context and law of each country, including the processes of entering and leaving the border area. Additionally, it should be supported by central administration. Promoting media of human trafficking and creating handbook or curriculum for victim preparation before returning to society which will effectively develop the preparing procedures with the same standards. Training workshop for the staffs which promote online media literacy can help them to design activities to suit with current human trafficking situations, including creating activities to properly suit to particular groups of children.

Keywords : procedures preparing victim, human trafficking, repatriation and return citizen into the society

บทนำ

สังคมโลกได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการค้ามนุษย์ โดยตระหนักว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงที่สุดรูปแบบหนึ่งและมีความเชื่อมโยงกับปัญหาในระดับโลกอื่นๆ เช่นการก่อการร้ายและองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดสภาวะโลกรั้วพรมแดน ความเจริญก้าวหน้าทางด้านคมนาคมและเทคโนโลยีของโลกทำให้การติดต่อสื่อสารต่างๆ และการเดินทางข้ามพรมแดนมีความสะดวก รวดเร็ว และทันสมัยมากขึ้น แต่ในทางกลับกันก็เป็นช่องว่างให้ขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติใช้ประโยชน์ในทางที่ไม่ชอบ เช่น การหลอกลวงให้ไปทำงานที่ต่างประเทศ ผ่านเว็บไซต์ การเป็นธุระจัดหา และนำพาให้ข้ามพรมแดนทั้งที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย การปลอมแปลงเอกสารเดินทาง เป็นต้น จนนำไปสู่การบังคับให้ค้าประเวณี การบังคับใช้แรงงาน และการนำไปข่มขืน ในที่สุด

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น พบว่าปัญหาการลักลอบเข้าเมือง และการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้คนต่างด้าวเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ และเนื่องจากประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นระยะทาง 5,326 กิโลเมตร พรมแดนรอบประเทศไทย มีด่านเข้าออกถึง 80 ด่าน ใน 31 จังหวัดมีช่องทางธรรมชาติรอบด้านในการลักลอบเข้าเมือง ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ อีกทั้งแรงงานที่อพยพย้ายถิ่น ตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในประเทศไทยเนื่องจากสาเหตุทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าประเทศของตน จึงเดินทางเข้ามาทำงานทำ

และต้องการแสวงหารายได้ที่สูงขึ้น หรือเพื่อแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า ด้วยเหตุผลเหล่านี้ประเทศไทยจึงเป็นเหมือนชุมทรัพย์และโอกาสของคนบางกลุ่ม ที่อาศัยความไม่รู้ของแรงงานข้ามชาติ และใช้ความไว้วางใจจากบุคคลใกล้ชิด เข้าสู่ขบวนการนายหน้า เพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบ อาทิเช่น บังคับใช้แรงงานและการบังคับค้าประเวณี แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย 2 ถึง 3 ล้านคน มาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ได้รับการช่วยเหลือในประเทศไทย ถูกบังคับ ชูเชื้อ หลอกลวง ให้เข้าสู่การใช้แรงงานหรือถูกกดขี่ในอุตสาหกรรมทางเพศ ธุรกิจประมง อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง กิจการสิ่งทอระดับล่าง งานรับใช้ในบ้าน และบางรายถูกบังคับให้ข่มขืน จากปัจจัยต่างๆ ข้างต้นประเทศไทยจึงกำหนดให้ปัญหาการค้ามนุษย์ เป็นวาระแห่งชาติตั้งแต่ปี 2547 เพราะถือว่าการค้ามนุษย์เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพื่อบังคับใช้กับการค้ามนุษย์เป็นการเฉพาะ ตั้งแต่ปี 2551 โดยได้พยายามป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มาอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557 น.16-20)

จะเห็นได้ว่าปัญหาการค้ามนุษย์นับวันยิ่งทวีความรุนแรงและสลับซับซ้อน หน่วยงานผู้ให้บริการด้านการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบ กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ

ทำงานให้เท่าทันสถานการณ์และสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกเหนือจากงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์แล้ว การฟื้นฟูเยียวยาทางร่างกายจิตใจ เพื่อให้ผู้เสียหายเกิดความผ่อนคลาย มีอาชีพมีรายได้ ที่ตรงกับความต้องการของผู้เสียหายฯ มีทักษะชีวิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ภายหลังกลับภูมิลำเนา มีความรู้กฎหมายพื้นฐาน การเข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมาย และสิทธิที่ควรได้รับ เพื่อไม่ให้กลับมาโดนหลอกซ้ำ มีทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานที่ให้บริการ เนื่องจากผู้เสียหายจะต้องอยู่ในความคุ้มครองจนกว่าคดีจะแล้วเสร็จ โดยหากมีศึกษาเรื่องการพัฒนาด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานดังที่กล่าวมาข้างต้น และจะเป็นการช่วยเหลือไม่ให้ผู้เสียหายกลับมาเป็นเหยื่อซ้ำอีกต่อไป

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐที่ทำหน้าที่ให้การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยทำหน้าที่โดยตรงในการประสานงานกับส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้บริการ และการให้ความช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งเข้ารับบริการ

ในหน่วยงานภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 9 แห่ง และให้การคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามมาตรา 33 แห่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เพื่อรอการดำเนินคดีในชั้นศาลก่อนส่งกลับประเทศภูมิลำเนาและคืนสู่สังคม โดยหน่วยงานทั้ง 9 แห่ง จะทำหน้าที่ตั้งแต่กระบวนการรับแจ้งเหตุ การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าช่วยเหลือให้ผู้เสียหายหลุดพ้นจากสภาพเลวร้าย การส่งต่อเพื่อเข้ารับบริการที่เหมาะสม จัดบริการด้านปัจจัยสี่ การจัดหาที่พักพิงที่ปลอดภัย บริการให้คำปรึกษา ให้บริการบำบัดฟื้นฟู บริการตรวจสุขภาพและให้การรักษาทางการแพทย์ ฝึกอาชีพในลักษณะอาชีพบำบัด ซึ่งเน้นฝึกอาชีพเพื่อการเสริมสร้างสมรรถภาพ ให้ผู้เสียหายสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างอิสระ สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นอาชีพเสริม มีรายได้ระหว่างเข้ารับการคุ้มครอง ให้บริการทางกฎหมาย ประสานกับหน่วยงานเกี่ยวข้องในการเรียกร้องสิทธิและประโยชน์ให้กับผู้เสียหาย และการช่วยเหลือให้กลับคืนสู่ครอบครัวและสังคมได้โดยปลอดภัย เน้นการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ มิใช่อาชญากร อยู่บนพื้นฐานของการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และการให้ความช่วยเหลือตามมนุษยธรรม ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือโดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้กลับเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์

ตารางแสดงจำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทุกสัญชาติ รับเข้า และ ส่งกลับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 - 2560

ในหน่วยงานภายใต้การดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 9 แห่ง

2556		2557		2558		2559		2560		รวม	รวม
รับเข้า	ส่งกลับ	รับเข้า	ส่งกลับ	รับเข้า	ส่งกลับ	รับเข้า	ส่งกลับ	รับเข้า	ส่งกลับ	รับเข้า	ส่งกลับ
681	395	303	397	471	401	561	243	360	111	2,376	1,547

หมายเหตุ. ข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย 2560 สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560.

จากข้อมูลสถิติดังกล่าวข้างต้น เปรียบเทียบจำนวนผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพในหน่วยงาน และข้อมูลการส่งกลับคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ พบว่ามีผู้เสียหายที่เป็นยอดคงค้างอยู่ในหน่วยงาน ซึ่งยังไม่สามารถส่งกลับได้ และอีกหลายสาเหตุ เช่น ผู้เสียหายแต่ละรายที่เข้ารับการช่วยเหลือในสถานคุ้มครองฯ นั้น มีระยะเวลาในการช่วยเหลือต่างกัน ขึ้นอยู่กับการดำเนินคดี บ้างมีระยะเวลา 6 - 12 เดือน หรือมากกว่า ซึ่งยอดสถิติการส่งกลับในแต่ละปี จะรวมยอดผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สะสมของปีก่อนหน้าด้วย อีกทั้ง จากหลายปัจจัยที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถคาดเดาได้นั้น มีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์บางรายออกจากสถานคุ้มครองฯ โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ไม่สามารถส่งกลับภูมิลำเนาได้ในสาเหตุอื่น อาทิ กลุ่มผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ไม่สามารถจดจำภูมิลำเนาของตนเองได้ เป็นเหตุให้ต้องใช้ระยะเวลานานในการสืบหาครอบครัว กลุ่มผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ชาวโรฮิงจา อยู่ๆ ที่ต้องใช้ระยะเวลาในการช่วยเหลือ การประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเข้ารับการช่วยเหลือ

ณ ประเทศที่ 3 และกลุ่มผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ต้องอยู่ในความคุ้มครองระหว่างรอดำเนินคดี/สืบพยานล่วงหน้า เป็นต้น ทั้งนี้กระบวนการดำเนินงานในการส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทุกราย จะต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมให้แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ทุกสัญชาติ ทั้งในรูปแบบการให้คำปรึกษา การจัดกิจกรรม เพื่อลดความวิตกกังวลขณะที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์อยู่ในหน่วยงาน และเนื่องจากมีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่น้อยที่มีความหวาดกลัวว่าจะมีกลุ่มนายหน้ากลับมาทำร้าย ภายหลังการเสร็จสิ้นคดี ซึ่งทำให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่กลับภูมิลำเนาต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในการใช้ชีวิตของตนเอง หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ที่เดินทางมาทำงานที่ประเทศไทยเป็นระยะเวลานาน เมื่อต้องกลับไปประเทศของตนเอง จะหาช่องทางในการทำมาหากินได้ยาก และอาจถูกหลอกล่อเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์ได้อีกครั้ง

ปัจจัยที่ทำให้การเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์สำเร็จ ได้แก่ กระบวนการเตรียมความพร้อม ซึ่งจะต้องเป็นกระบวนการที่เหมาะสม โดย

กระบวนการสามารถปรับยืดหยุ่นได้บ้างเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งอายุ เพศ สัญชาติ แต่จะต้องมีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือผู้เสียหาย ทั้ง 9 หน่วยงานที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น มีกระบวนการเตรียมความพร้อมแตกต่างกัน ด้วยกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในความดูแลต่างกัน หรือบริบทของหน่วยงานที่ต่างกัน ทั้งนี้ กระบวนการเตรียมความพร้อมที่ทุกหน่วยงานดำเนินการอยู่นั้น เจ้าหน้าที่จะต้องให้ความรู้และทักษะในเชิงป้องกัน แก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การฉ้อโกง ให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์มีความพร้อมที่จะสามารถช่วยเหลือตนเอง และไม่ให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ต้องตกเป็นเหยื่อซ้ำ เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบัน มีผู้เสียหายจำนวนหนึ่ง กลับมาเป็นเหยื่อซ้ำ ผู้เสียหายบางรายผันตนเองจากการเป็นผู้เสียหายมาเป็นธุระจัดหาที่พักคนในชุมชนของตนเองเข้ามาทำงานในประเทศไทย ท้ายสุดต้องตกเป็นผู้เสียหาย จากหลากหลายสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษามีความสนใจในกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม ว่าแต่ละหน่วยงาน มีกระบวนการทำงานอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดในการดำเนินงานหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มีประสิทธิภาพ และสามารถให้ผู้เสียหายดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนเองได้อย่างมีความสุข ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อม

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม” โดยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม ศึกษาปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดในกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม รวมถึงแสวงหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม ทั้งนี้ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมให้มีความเหมาะสม ตรงตามวัตถุประสงค์ และเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม
3. เพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม

ขอบเขตในการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้วิธีกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คัดเลือกพื้นที่การศึกษาและกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา จากหน่วยงานทั้งหมด 9 แห่ง ประกอบด้วย

1. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดปทุมธานี
2. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดสงขลา
3. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดระนอง
4. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดเชียงราย
5. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดนนทบุรี (บ้านเกร็ดตระการ)
6. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดนครราชสีมา (บ้านนารีสวัสดิ์)
7. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (บ้านศรีสุราษฎร์)
8. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดพิษณุโลก (บ้านสองแคว)
9. สถานแรกรับเด็กชายจังหวัดนนทบุรี (บ้านภูมิเวท)

โดยกำหนดคุณสมบัติ ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) เป็นหน่วยงานที่รองรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามกฎหมาย และในบางกรณีหน่วยงานสามารถรองรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จากหน่วยงานในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อรอการส่งกลับและคืนสู่สังคม

2) หน่วยงานที่ให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ซึ่งมีความแตกต่างด้านเพศ คือ เพศหญิงและเด็กหญิง เพศชาย และเด็กชาย

3) หน่วยงานตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯหรือปริมณฑล

4) ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม ซึ่งได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการหรือพนักงานราชการ และมอบหมายให้ปฏิบัติงานด้านการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม

ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษา ดังนี้

1. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดปทุมธานี
2. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จังหวัดนนทบุรี (บ้านเกร็ดตระการ)
3. สถานแรกรับเด็กชายจังหวัดนนทบุรี (บ้านภูมิเวท)

ซึ่งผู้ศึกษาคัดเลือกหน่วยงาน จำนวน 3 แห่ง โดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ได้กล่าวข้างต้น โดยหน่วยงานทั้ง 3 แห่งมีความเหมาะสม และเพียงพอในการเก็บข้อมูล

ขอบเขตผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา

ผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม 3 ตำแหน่ง รวมจำนวน 9 คน ดังนี้

1. นักสังคมสงเคราะห์
2. นักจิตวิทยา
3. นักพัฒนาสังคม

วิธีการศึกษา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1) การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ รายงานการวิจัย สารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ต และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีรากฐานในการศึกษาแนวคิดความพร้อม แนวคิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ แนวคิดสิทธิมนุษยชน แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับทักษะชีวิต และกฎหมาย นโยบาย มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

2) ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาจะเป็นผู้ให้ข้อมูล ถ่ายทอดความรู้ และความคิดเห็นในประเด็นกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมโดยเริ่มจากการประสานกองต่อต้านการค้ามนุษย์ เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงาน ซึ่งผู้ศึกษาแจ้งรายละเอียดคำถาม เช่น ประเด็นที่จะศึกษาวัตถุประสงค์ และกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา ก่อนเข้าไปเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาต่อไป

ชั้นลงพื้นที่เก็บข้อมูล

การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคล In-depth Interview ตาม

แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง โดยผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ภายใต้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม รวมจำนวน 9 คน ก่อนจะทำการสัมภาษณ์จะส่งแนวคำถามให้ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาก่อนทำการเก็บข้อมูล และเมื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นผู้ศึกษาจะอธิบายวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูล รวมถึงสอบถามความสนใจ และมีการขออนุญาตบันทึกเสียงสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูล ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะใช้เป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษาต่อไป

ขั้นรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การจำแนกข้อมูลและการจัดระบบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึก และการบันทึกเสียง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ โดยแบ่งประเด็นของหัวข้อตามแบบสอบถาม และเชื่อมโยงข้อมูลกับทฤษฎีและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าไว้ มาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุปผลเป็นความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำข้อมูลมาเรียบเรียงโดยใช้ความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งมีการนำเสนอผลการศึกษา โดยใช้นามสมมติ ชื่อหน่วยงาน และชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ด้วยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา โดยนำเสนอเนื้อหาตาม

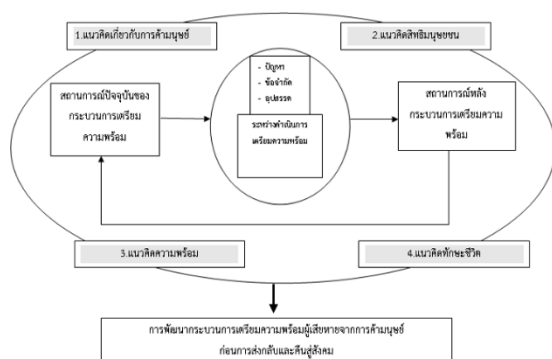

ประเด็นคำถาม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาด้านกระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมต่อไป

กรอบแนวคิดการพัฒนากระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและการคืนสู่สังคม

ทฤษฎีรากฐานในการศึกษา

อธิบายความเชื่อมโยงโดยใช้ “ทฤษฎีระบบ”

จากภาพข้างต้น ผู้ศึกษานำทฤษฎีระบบเป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายสถานการณ์ของกระบวนการเตรียมความพร้อม ซึ่งผู้ศึกษานำมาประยุกต์ใช้ เพื่อการอภิปรายผลการศึกษาต่อไป

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาบทบาท ภารกิจของผู้ให้สัมภาษณ์ หน่วยงาน ก. หน่วยงาน ข. และหน่วยงาน ค. มีภารกิจงานและขั้นตอนการดำเนินงานที่ความคล้ายคลึงกันมาก อาจมีความแตกต่างในประเด็น การแบ่งกลุ่มงานภายในองค์กร

โดยหน่วยงาน ข. มีการแบ่งกลุ่มงาน ที่ต่างออกไปจากหน่วยงาน ก และหน่วยงาน ค ดังนี้ 1.ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ 2.ฝ่ายบริหารงานทั่วไป โดยหน่วยงาน ข. จะมีโครงสร้างองค์กรโดยมีกลุ่มงานฝ่ายฝึกอาชีพและการศึกษา และฝ่ายพัฒนาฟื้นฟูและพยาบาล เข้ามาด้วย เพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากและมีความหลากหลาย เข้าสู่ระบบการคัดกรองที่มีขั้นตอน เมื่อพิจารณารายละเอียดกระบวนการปฏิบัติงานทั้ง 3 หน่วยงาน ให้ความช่วยเหลือตามหลักการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ตั้งแต่ขั้นตอนการแรกหรือการปฐมนิเทศ ผู้เสียหาย การแจ้งสิทธิ สืบค้นข้อเท็จจริง ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมทีมสหวิชาชีพเพื่อวางแผนการให้ความช่วยเหลือ จัดกิจกรรมให้ผู้เสียหายหรือฝึกอาชีพหรือการจัดหางานให้ทำ การเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับ ส่งผู้เสียหายการส่งกลับอย่างปลอดภัย และท้ายสุดคือการติดตามผล ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานสังคมสงเคราะห์ อีกทั้งบทบาทของผู้ปฏิบัติงานที่มีภารกิจงานที่ต่างออกไปอยู่บ้าง เช่น หน่วยงาน ข. มีการแบ่งส่วนงานรับผิดชอบ โดยโครงสร้างจะเพิ่มกลุ่มงานแรกหรือ กลุ่มงานบำบัดและฟื้นฟู และการแบ่งแผนกฝึกอาชีพ เด็กสามารถทำงานหรือฝึกอาชีพได้ในหน่วยงาน แตกต่างกับหน่วยงาน ก. มีการจัดหางานให้ผู้เสียหายทำทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน โดยจะมีนายจ้างมารับไปทำงาน การฝึกอาชีพก็จะมีแบบหลักสูตรระยะสั้น จะไม่มีแผนกชัดเจน และในส่วนของ หน่วยงาน ค. จะมีหน่วยงานเอกชนเข้ามาจัดกิจกรรม อย่างสม่ำเสมอ อาทิ การสอนภาษา การสอนหนังสือ เน้นความรู้ให้เป็นสำคัญ รวมถึงการแบ่งความรับผิดชอบ

การทำงานแบบ case manager แต่ละสัญชาติ หน่วยงาน ก. จะแบ่งการดูแลผู้เสียหายรายสัญชาติ ตั้งแต่ผู้เสียหายเข้ามาในหน่วยงาน ต่างกับ หน่วยงาน ข. มีการแบ่งสัญชาติภายหลังจากที่ผู้เสียหายผ่านห้องแรกรับแล้ว ซึ่ง case manager แต่ละสัญชาติ ปฏิบัติงานในกลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ จะให้การดูแลต่อเนื่องจนกระทั่งเสร็จสิ้นคดีความ และประสานส่งกลับภูมิลำเนาต่อไป ในกรณีของ หน่วยงาน ค. จะแบ่งเป็นผู้เสียหายชาวไทยกับชาวต่างชาติ ซึ่ง case manager ทุกคนจะรับผิดชอบทุกกระบวนการในงานสังคมสงเคราะห์

2. ผลการศึกษากระบวนการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หน่วยงาน ข. มีหลักสูตรที่ได้รับการอบรมจากหน่วยงานแห่งหนึ่ง โดยเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานได้เข้ารับการอบรม เมื่อผ่านการอบรม เจ้าหน้าที่จะสามารถเป็นผู้จัดกิจกรรมได้ ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการเตรียมความพร้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในส่วนของหน่วยงาน ข. มีการใช้สื่อในการดึงความสนใจของกลุ่มผู้เสียหาย และให้ผู้เสียหายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ร่วมคิด และร่วมวางแผนอนาคตของตนเอง หน่วยงาน ค. จะเน้นการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ผู้เสียหายเข้ามายังหน่วยงาน เพื่อปรับกระบวนการคิด ซึ่งในส่วนนี้มีกระบวนการทำงานเช่นเดียวกับ หน่วยงาน ข. โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชนเข้ามาช่วยสนับสนุนในกิจกรรม และเน้นการทำงานด้านจิตวิทยา การให้คำปรึกษา ระหว่างที่ผู้เสียหายร่วมกิจกรรมให้ความรู้ เป็นการให้คำแนะนำในเรื่องการ

ดำรงชีพภายหลังกลับสู่ครอบครัว รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ หน่วยงาน ก. เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสียหายที่เป็นผู้ใหญ่ จะเน้นการให้ความรู้ โดยการพูดคุย และการเข้ามาทำงานในประเทศไทย อย่างถูกกฎหมาย นอกจากนี้ ทั้ง 3 หน่วยงาน เน้นการทำงานรูปแบบสหวิชาชีพในการจัดกิจกรรม

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ในการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทั้ง 3 หน่วยงาน มีความเห็นตรงกันในเรื่องการสื่อสาร (ภาษา) ขาดล่ามในการปฏิบัติงาน ทำให้ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงผู้เสียหายได้ ผู้เสียหายไม่เปิดใจ หรืออาจต้องใช้ระยะเวลาในการเปิดใจ เช่น หน่วยงาน ค. มีผู้เสียหายหลบหนี หรือแม้กระทั่งการจัดการปัญหาทะเลาะวิวาทของผู้เสียหายใน หน่วยงาน ก. ก็ทำได้ยาก ส่งผลให้ไม่สามารถให้คำปรึกษา หรือจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารทางเดียวจะสามารถเข้าใจความหมายของการสื่อสารได้ดีกว่า การแปลภาษาผ่านบุคคลที่สาม อีกทั้งยังได้กล่าวถึงข้อท้าทายในการทำงานอีกว่า ผู้เสียหายที่เข้ามาสู่ หน่วยงาน ข. ปัจจุบันมีอายุน้อยลง และผัดผ่อนเองมาเป็นผู้เสียหาย ทำให้การทำงานในรูปแบบเดิมมีความยาก ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้เท่าทันสถานการณ์ด้วย รวมถึงไปเรื่องบุคลากร ซึ่งอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่หรือ case manager 1 คน ต้องรับผิดชอบผู้เสียหายจำนวนมาก ทำให้การดูแลผู้เสียหายทำได้ไม่เต็มที่

4. ผลการศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม มีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนา

ความรู้ด้านภาษา และการอบรมสำหรับเป็นนักจัดกิจกรรมที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมในองค์กรได้ รวมถึงให้ส่วนกลางจัดทำคู่มือ หลักสูตรการเตรียมความพร้อมที่เป็นมาตรฐาน คือ มีทิศทางของรูปแบบกิจกรรมเหมือนกัน แบบเดียวกัน มีการพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อาทิ การอบรม การศึกษาดูงาน ก็จะเป็นการช่วยให้เกิดการพัฒนาการทำงานได้เท่าทันสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น ให้มีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งกลับผู้เสียหาย รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางในการประชุมทวิภาคีเกี่ยวกับการบริหารจัดการรายกรณีส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา โดยขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของประเทศต้นทาง เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมแก่ผู้เสียหายก่อนที่จะส่งกลับประเทศภูมิลำเนา ณ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อให้ผู้เสียหายคลายความกังวลใจ และให้ประเทศต้นทางร่วมในกระบวนการเตรียมพร้อมเมื่อก่อนเดินทางไปประเทศต้นทาง เน้นการพัฒนาศักยภาพให้เพียงพอต่อจำนวนกลุ่มเป้าหมาย เน้นการทำงานกับครอบครัวเด็ก เช่นการลงพื้นที่ จะช่วยให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

1. บทบาท ภารกิจของหน่วยงาน สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และสถานแรกรับเด็กนั้น อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ใน

การปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (2555) กำหนดให้ภายหลังการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หากผลปรากฏว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา 33 ให้เข้ารับการช่วยเหลือในหน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (เพศชายและเพศหญิง) และสถานแรกรับเด็ก รวม 9 แห่ง หน่วยงานข้างต้นจะให้การดูแลผู้เสียหายระหว่างการดำเนินคดีทางกฎหมาย จนกระทั่งส่งกลับครอบครัว หน่วยงานจะต้องจัดบริการที่เหมาะสมให้กับผู้เสียหายเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนส่งผู้เสียหายกลับคืนสู่ครอบครัว ซึ่งในกระบวนการเตรียมความพร้อมกรอบของกฎหมายและนโยบายได้เขียนไว้แบบกว้าง ขึ้นอยู่กับโครงสร้างขององค์กรหรือผู้บริหารจะรับนโยบายมาแปลงเป็นเชิงปฏิบัติ ที่จะทำให้การเตรียมความพร้อมนั้นประสบความสำเร็จ ทฤษฎีระบบ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ขององค์กรรวมในเชิงบริบทและระบบที่ใหญ่กว่า ที่สามารถมีความเปลี่ยนแปลงเชิงก้าวหน้าได้ ซึ่งหน่วยงานจะต้องปรับระบบงานจากนโยบายสู่การปฏิบัติ ให้มีระบบการทำงานที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ให้ความช่วยเหลือ และบริบทพื้นที่ของหน่วยงาน โดยรูปแบบการปฏิบัติงานอาจเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอตามแต่สถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย ปัจจุบันพบว่า สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ทั้งสองหน่วยงาน คือ หน่วยงาน ก. และ หน่วยงาน ข. มีความคล้ายคลึงกัน แตกต่างกันในรายละเอียดของการจัดการปฐมนิเทศหรือแรก

รับ โดยหน่วยงาน ข. จะมีการแบ่งกลุ่มเด็กและการจัดเด็กลงสู่แผนกการฝึกอาชีพ และแบ่งกลุ่มงานความรับผิดชอบเพื่อบำบัดฟื้นฟูกลุ่มเป้าหมายก่อนการส่งเข้าแผนกต่างๆ โดยให้เด็กเลือกแผนกจากการลงทิว์แผนกก่อนการตัดสินใจ ซึ่งมีความแตกต่างจาก หน่วยงาน ก. คือเน้นการทำงานแบบทีมสหวิชาชีพภายใน ตั้งแต่กระบวนการแรกรับ โดยกลุ่มงานสังคมสงเคราะห์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานในเบื้องต้น ชี้แจงข้อควรปฏิบัติในหน่วยงาน สัมภาษณ์รายบุคคล และการตรวจสุขภาพกาย จิต และสอบถามความต้องการผู้เสียหาย เพื่อจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นต่อไป และเมื่อดูความสัมพันธ์การทำงานของสถานแรกรับซึ่งให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จะเห็นได้ชัดเจนว่าจะมีความคล้ายคลึงกับ บทบาท ภารกิจของ หน่วยงาน ก. สิ่งที่ทำให้หน่วยงานทั้ง 3 หน่วย ซึ่งให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ตามกฎหมาย มีรายละเอียดของขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือภายในหน่วยงานที่แตกต่างกันนั้น ด้วยโครงสร้างหน่วยงาน ซึ่งมีการก่อตั้งก่อน - หลัง และภารกิจของทั้ง 3 หน่วยงานต่างมีจุดเริ่มต้นที่ต่างกัน คือ หน่วยงาน ข. ก่อตั้งขึ้นเป็นลำดับแรก รองรับภารกิจตามพระราชบัญญัติการค้าประเวณี พ.ศ.2539 หน่วยงาน ค. รองรับภารกิจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และในเวลาต่อมาประเทศไทยให้ความสำคัญกับปัญหาการค้ามนุษย์ เป็นนโยบายระดับชาติ จัดให้มีกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานด้านการค้ามนุษย์ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

และจัดตั้งสถานรองรับผู้เสียหายตามกำหนดดังกล่าว คือ หน่วยงาน ก. และเพิ่มภารกิจงานเพื่อรองรับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยมี หน่วยงาน ข. และ หน่วยงาน ค. รองรับภารกิจนี้ด้วย เป็นผลให้มีความแตกต่างในโครงสร้างของหน่วยงาน และรายละเอียดขั้นตอนการทำงานที่ต่างกันออกไป

2. กระบวนการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม
กล่าวคือ การเตรียมความพร้อมในหน่วยงานเริ่มตั้งแต่กระบวนการรับเข้า ปฐมนิเทศ แรกรับ การสัมภาษณ์ พูดคุย ให้คำแนะนำปรึกษา การฝึกอาชีพ มีรายได้ มีงานทำ รวมทั้งการประเมินกาย จิต สังคม เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมรูปแบบหนึ่ง ไม่เป็นการเน้นเฉพาะการจัดกิจกรรม หลักสูตร 1 วันก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม เพียงรูปแบบเดียว แนวคิดความพร้อม วรรณ ลุกบัว (2554, น.12) ได้กล่าวถึงความพร้อมของสภาวะบุคคลที่พร้อมในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง และมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าได้เตรียมตัวไว้ก่อนเพื่อทำกิจกรรมนั้น โดยมีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง มีแรงจูงใจ รวมทั้งประสบการณ์เดิมหรือได้รับการฝึกฝนอบรม ซึ่งความพร้อมต้องผ่านระยะเวลาในการเตรียมการไว้ก่อน วรรณยา ชัยยong (2549) กล่าวถึงความสำคัญของการคืนสู่สังคมคือการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ ในกระบวนการปฐมนิเทศ การจัดกิจกรรมทักษะ การฝึกอาชีพพระหว่างที่ผู้เสียหายอยู่ในหน่วยงาน บุคลากรมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการให้มีประสิทธิภาพ โดยการให้ความรู้เรื่องทักษะชีวิตสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ข้อค้นพบทั้ง 3

หน่วยงาน ให้ความรู้การพัฒนาทักษะชีวิต จากกิจกรรมที่จัดให้กับผู้เสียหาย คือ ทักษะการตระหนักรู้ในตัวเอง ความเห็นใจผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ทักษะการสื่อสาร การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ซึ่งองค์การอนามัยโลก (who) ได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิต ตามพฤติกรรมการเรียนรู้ ค้นพบว่าผู้ปฏิบัติงาน ทั้ง 3 หน่วยงาน ขาดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด วรชมน ลูกบัว (2554) ให้ข้อมูลว่า ทักษะชีวิตคือความสามารถบุคคลที่จะปรับตัว เผชิญต่อสิ่งเร้า อย่างสร้างสรรค์ รู้จักแก้ไขปัญหา ป้องกันตนเองในภาวะคับขันได้ หากแต่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่เข้ามาในหน่วยงานมีความหลากหลายทั้งสัญชาติ และสภาพปัญหาของแต่ละคนที่พบเจอก็แตกต่างกัน การพัฒนาทักษะชีวิตจึงต้องคำนึง ให้สามารถนำไปปรับใช้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย ให้มีการวางแผนชีวิตเมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหา การคิด การตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และคำนึงถึงข้อจำกัดของผู้เสียหาย คือ ข้อจำกัดเรื่องการอ่าน เขียน หรือภาษาที่ใช้สื่อสาร สร้างความเข้าใจให้ผู้เสียหายได้ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในรูปแบบกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง ผ่านแผนพัฒนารายบุคคล IDP จะเป็นการเสริมทักษะที่ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เสียหาย รวีนาฏ โพธิ์ทอง (2547) กล่าวว่า การให้อาชีพที่ตรงต่อความต้องการของผู้เสียหาย และความต้องการของตลาด จะส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ นอกเหนือจากนี้หากการดำเนินงานด้านการเตรียมความพร้อม วรชมน

ลูกบัว (2554) การจัดกิจกรรมถูกออกแบบเพียงหน่วยงานภายในประเทศ ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานระหว่างประเทศในการบูรณาการวางแผนกิจกรรมในการส่งกลับร่วมกัน รวมถึงมีการถอดบทเรียนการตกเป็นเหยื่อซ้ำ เพื่อประเมินผลการเตรียมความพร้อมร่วมกัน ซึ่งข้อค้นพบการไม่ให้ผู้เสียหายกลับมาเป็นเหยื่อซ้ำและกลับสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย ยังไม่มีสถิติของการกลับมาเป็นเหยื่อซ้ำอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมีประสิทธิภาพดีอยู่แล้ว หรือเพราะกลุ่มเด็กชายเด็กหญิง ผู้ใหญ่ ที่เคยตกเป็นผู้เสียหาย รู้ช่องทางการหลบหนี ไม่ให้ถูกจับได้ นอกจากนั้นผลการศึกษา “เด็กที่เป็นผู้เสียหายมีอายุน้อยลง และผันตนเองจากผู้เสียหายมาเป็นผู้ค้า” สอดคล้องกับ เล็ก สมบัติและคณะ (2557) ที่กล่าวว่ากระบวนการคืนสู่สังคมของผู้เสียหาย มีความยุ่งยากในการให้ความช่วยเหลือ ต้องเน้นการเปลี่ยนความคิดของผู้เสียหาย ไม่เช่นนั้นก็มีโอกาสที่จะกลับไปสู่วงจรเดิมสูงมาก แต่การฟื้นฟู เยียวยาทำได้ยากมาก เนื่องจากผู้เสียหายไม่เต็มใจให้ความร่วมมือ บางครั้งผันตนเองไปเป็นนายหน้า และสร้างค่านิยมผิดๆแก่คนในสังคม เช่นคนในหมู่บ้านที่มีบ้านหลังโตขึ้น เป็นข้อท้าทายในการวางแผน กำหนดกิจกรรม สำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม กล่าวคือผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้อยู่หนึ่งที่อยู่ภายใต้ระบบของหน่วยงาน หากผู้ปฏิบัติงานไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหายแล้ว การดำเนินงานต่างๆก็ไม่ประสบผลสำเร็จตามไปด้วย ดังนั้น การให้ความสำคัญกับประสบการณ์เดิมของผู้เสียหาย เน้นการแก้ไขปัญหา

รายบุคคล ค่อยๆปรับเปลี่ยนมุมมองทีละเล็กทีละน้อย ภายใต้การดูแลของผู้ปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด มีความยืดหยุ่นในกิจกรรม ไม่เลือกปฏิบัติ เป็นการเน้นกิจกรรมห้องแรกรับ การเปิดใจผู้เสียหาย คลายความวิตกกังวล นำไปสู่การประเมิน และกำหนดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมต่อไป

3. ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ในการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม

ระบบงาน อุปสรรคด้านการสื่อสาร เนื่องจากแต่ละประเทศ มีหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์ ทำให้การดำเนินกิจกรรมการประเมินทางด้านจิตใจ ทำได้ยาก พร้อมทั้งขาดล่ามแปลภาษาที่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการส่งกลับของแต่ละประเทศ อุปสรรคด้านภาษาในการสื่อสารของผู้เสียหายชาวต่างชาติ เนื่องจากกรณีเด็กต่างชาติพบปัญหาการสื่อสารขณะทำกิจกรรม แก้ไขปัญหาโดยการให้เพื่อนช่วยแปลภาษา ซึ่งไม่สามารถทำให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องการสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเรื่องข้อจำกัดของระยะเวลา ในการเตรียมความพร้อม โดยปัญหาข้อนี้เกิดขึ้นจากประเทศต้นทางที่จะรับผู้เสียหายกลับ ขอเลื่อนระยะเวลาในการรับผู้เสียหาย ซึ่งทางหน่วยงานได้วางแผนการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไว้พร้อมแล้ว ซึ่งในภายหลัง ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับ เพียง 1 วัน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้เสียหาย

ผู้ปฏิบัติงาน ข้อมูลความรู้ในส่วนของประเทศต้นทางถือเป็นข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้ปฏิบัติขาดทักษะและความรู้ในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับประเทศต้นทาง ทำให้ไม่สามารถอธิบายหรือลงรายละเอียดการทำงานได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการส่งกลับของแต่ละประเทศ ซึ่งประเทศต้นทางแต่ละประเทศมีการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบใหม่ แต่ผู้ปฏิบัติงานไม่ทราบข้อมูล อาจทำให้เกิดปัญหาในการทำงานได้ การทำงานกับหลายภาคส่วน หลากหลายหน่วยงาน ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน รวมทั้งบุคลากร ผู้ทำหน้าที่ผู้จัดการรายกรณี 1 คน รับผู้เสียหายจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถให้คำปรึกษา หรือให้ความช่วยเหลือได้เต็มที่ เจ้าหน้าที่ขาดองค์ความรู้ในด้านกฎหมายของประเทศต้นทาง อาทิ เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา เป็นต้น รวมทั้งภาษาที่ใช้ในการสื่อสารกับเด็ก ต้องผ่านล่าม อัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่มีน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กที่อยู่ในหน่วยงาน ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง ไม่มีประสิทธิภาพ และองค์ความรู้ ทั้งรูปแบบการจัดกิจกรรม กฎหมาย ที่สามารถส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

ผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายบางราย ไม่ประสงค์ที่จะเดินทางกลับประเทศต้นทาง จึงไม่ให้ความร่วมมือในการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับประเทศต้นทาง ซึ่งเป็นข้อท้าทายในการทำงาน จากสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันมีความหลากหลายขึ้น เด็กที่ตกเป็นผู้เสียหายมีอายุน้อยลง ซึ่งในอดีต การทำงานกับเด็กที่เป็นผู้เสียหาย อายุ 17-18 ปี แต่ปัจจุบันมีอายุ 12-13 ปี กลุ่มเด็ก

ต่างชาติชาย มีแนวโน้มอายุลดลง คือ 6 -10 ปี มากขึ้น ส่งผลให้การจัดกิจกรรมต้องเน้นการสร้างความรู้ให้เด็กมากขึ้นอีกทั้งผืนตัวเองเป็นธุระจัดหา ล่อลวงเด็กคนอื่นมาทำงาน ส่งผลให้การเตรียมความพร้อมมีความยากขึ้น เพราะผู้เสียหายที่ช่วยเหลือ เป็นทั้งผู้เสียหายและเป็นทั้งผู้ต้องหา โดยเฉพาะกรณีเด็กต่างชาติ กระบวนการทำงานกับครอบครัวไม่สามารถทำได้เลย ไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับครอบครัวได้เพียงเตรียมความพร้อมเด็ก ซึ่งเมื่อเด็กกลับไปสู่อุปการะ อาจกลับเป็นเหยื่อซ้ำ เพราะไม่ได้เตรียมความพร้อมกับผู้ดูแลด้วย และด้วยสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบัน มีเรื่องของค่านิยม การใช้โทรศัพท์มือถือ สื่อเป็นตัวการสำคัญที่หน่วยงานไม่สามารถควบคุมได้ ผู้เสียหายส่วนใหญ่ถูกสื่อเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทสำคัญ ค่านิยมของครอบครัว ความห่างเหินระหว่างเด็กกับครอบครัวก็เพิ่มมากขึ้น ปัญหาการถูกละเมิด เกิดจากการที่เด็กมองตนเองว่าไม่ใช่ผู้เสียหายจริง เด็กหลายคนเป็นวัยรุ่นมีแฟนอยู่ภายนอกหน่วยงาน อีกทั้งการดำเนินคดีที่ใช้ระยะเวลานาน และผู้เสียหายบางรายเมื่อต้องอยู่ร่วมกับเด็กหม่มมากก็มีการทะเลาะวิวาท เด็กมีความหวาดกลัวจึงต้องหลบหนี

4. แนวทางการพัฒนาการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม

ระดับผู้ปฏิบัติ ส่งเสริมทักษะความสามารถให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเตรียมความพร้อมก่อนส่งกลับ โดยจัดอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้จากแต่ละตำแหน่งงาน และระดับหน่วยงานด้วยกันเอง ในการให้ความช่วยเหลือ

ผู้เสียหาย รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานสื่อสารภาษาต่างประเทศ ซึ่งภาษาที่ใช้อยู่บ่อยครั้ง อาทิเช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาเมียนมาร์ ภาษากัมพูชา เป็นต้น

ระดับหน่วยงาน (ส่วนภูมิภาค) จัดโครงการหรือกิจกรรมเพิ่มศักยภาพผู้ปฏิบัติการรายกรณี case manager (CM) แต่ละประเทศภายในองค์กร ศึกษาดูงานเพื่อให้เข้าใจบริบททางสังคมและกระบวนการเดินทางเข้าออก อย่างถูกต้องของแต่ละประเทศ และสามารถนำความรู้การนำมาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับหน่วยงาน (ส่วนกลาง)

1) จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์กลับประเทศภูมิลำเนาทั้งหน่วยงานในประเทศและหน่วยงานประเทศต้นทางในการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมการส่งกลับและคืนสู่สังคมทั้งระดับหน่วยงานและผู้เสียหายเอง จะได้เข้าใจและปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) จัดทำคู่มือ หรือหลักสูตร สำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

3) ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางในการประชุมทวิภาคีเกี่ยวกับการบริหารจัดการรายกรณีส่งกลับและคืนสู่สังคมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (ไทย - เมียนมาร์) (ไทย - ลาว) (ไทย - กัมพูชา) โดยขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของประเทศต้นทาง เข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมแก่ผู้เสียหายก่อนที่จะส่งกลับประเทศภูมิลำเนา ณ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

เพื่อให้ผู้เสียหายคลายความกังวลใจ รวมทั้งให้หน่วยงานประเทศต้นทางได้มีส่วนร่วมในการเข้ามารับฟังความคาดหวัง จากผู้เสียหาย ความเสี่ยงของผู้เสียหาย เพื่อจะได้นำไปวางแผนในการให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เสียหายเดินทางกลับประเทศต้นทางต่อไป

4) ส่งเสริมให้มีการอบรมกิจกรรมโครงการ ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเตรียมความพร้อมเพิ่มเติม ครอบคลุมทั้ง 9 หน่วยงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงาน

5) เพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้ปฏิบัติงาน เรื่องสื่อออนไลน์ เพื่อสามารถออกแบบกิจกรรมให้ทันต่อสถานการณ์ปัญหาในปัจจุบัน เพื่อจักได้พัฒนาการทำงานให้เข้าถึง เข้าใจผู้เสียหายมากขึ้น

6) พัฒนาทักษะการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง อบรมเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสามารถเข้าร่วมจัดกิจกรรม และเข้ารับการอบรมในส่วนของการเตรียมความพร้อมเด็กก่อนกลับสู่ครอบครัว ในหลักสูตรของเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า เป็นหลักสูตรที่ใช้กับเด็กได้ดี และหากนำหลักสูตรดังกล่าวมาใช้กับทุกหน่วยงาน ซึ่งมีผู้เสียหายที่เป็นผู้ใหญ่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษา พบข้อเสนอแนะจากการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ โดยมีนโยบายสนับสนุนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ ให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย โดยเริ่มจากการสำรวจความต้องการของหน่วยงานทั่วประเทศ

2. ให้กองต่อต้านการค้ามนุษย์ ผลักดันให้มีการนำเสนอแนวทางการทำงานร่วมกันของประเทศ ต้นทางและประเทศไทยในการดำเนินงานด้านเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในเวทีการประชุมความร่วมมือทวิภาคีร่วมประเทศที่มีความร่วมมือในรูปแบบ รัฐบาลกับรัฐ เพื่อพัฒนาแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

3. ให้กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กำหนดโครงสร้างหน่วยงานให้มีความคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ให้มีความเหมาะสมในการดูแลผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. กองต่อต้านการค้ามนุษย์จัดอบรมให้ความรู้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ดูแลผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่องและเท่าทันสถานการณ์ปัญหาการค้ามนุษย์

2. กองต่อต้านการค้ามนุษย์จัดโครงการถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนการทำงานด้านการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ก่อนการส่งกลับและคืนสู่สังคม ให้มีแนวทางการทำงานที่เป็นมาตรฐานต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาการติดตาม ประเมินผล การส่งกลับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่กลับสู่ครอบครัว สังคม ในสังคมที่มีการทำข้อตกลงการส่งกลับรูปแบบ รัฐกับรัฐ เช่น เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา

เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายและพัฒนาแนวทางการทำงานระหว่างประเทศให้เท่าทันสถานการณ์การค้ามนุษย์ที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงไม่ให้ผู้เสียหายกลับมาเป็นเหยื่อซ้ำได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *รวมกฎหมายในการกิจกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี และราชกิจจานุเบกษา.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์. (2560). *รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เล็ก สมบัติ และคณะ. (2557). งานวิจัย “กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน เพื่อสนับสนุนงานต่อต้านการค้ามนุษย์และแนวทางการพัฒนาระบบการช่วยเหลือคุ้มครองพิเศษแก่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์” *กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ: เจปรีนท์ 2.
- วรชยา ชัยยอง. (2549). *การพัฒนาการปฏิบัติงานตามรูปแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือและคุ้มครองและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของบุคลากรสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณมน ลูกบัว. (2554). *การเตรียมความพร้อมผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์สัญชาติลาวก่อนการส่งกลับละคืนสู่สังคม เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อซ้ำ* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.